

Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0822U101072

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 19-11-2022

Статус: Наказ про видачу диплома

Реквізити наказу МОН / наказу закладу: Наказ №365 від 06.12.2022 р.

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Богомаз Оксана Юріївна

2. Oksana Y. Bohomaz

Кваліфікація:

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Вид дисертації: доктор філософії

Аспірантура/Докторантура: так

Шифр наукової спеціальності: 011

Назва наукової спеціальності: Освітні, педагогічні науки

Галузь / галузі знань: освіта

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: Освіта/педагогіка

Дата захисту: 18-11-2022

Спеціальність за освітою: Середня освіта (історія)

Місце роботи здобувача: Український державний університет імені Михайла Драгоманова

Код за ЄДРПОУ: 44807628

Місцезнаходження: вул. Пирогова, буд. 9, Київ, 01030, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): PhD 470

Повне найменування юридичної особи: Український державний університет імені Михайла Драгоманова

Код за ЄДРПОУ: 44807628

Місцезнаходження: вул. Пирогова, буд. 9, Київ, 01030, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Український державний університет імені Михайла Драгоманова

Код за ЄДРПОУ: 44807628

Місцезнаходження: вул. Пирогова, буд. 9, Київ, 01030, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 14.35.09

Тема дисертації:

1. Педагогічні умови формування медіаграмотності майбутніх учителів суспільствознавчих предметів у процесі професійної підготовки
2. Pedagogical conditions for the formation of media literacy of future teachers of social sciences in the process of professional training

Реферат:

1. У дисертації вперше представлено наукове осмислення педагогічних умов формування медіаграмотності майбутніх учителів суспільствознавчих предметів у процесі професійної підготовки. Обґрунтовано теоретичні засади та доведено, що формування медіаграмотності майбутніх учителів суспільствознавчих предметів у процесі професійної підготовки є актуальною і недостатньо розробленою проблемою. На основі аналізу наукових джерел простежено генезу розвитку медіаосвіти та формування медіаграмотності у різні періоди існування людства та виявлено основні її етапи (I етап – поява і становлення медіаосвіти (1915–1945 роки); II етап – формування національних систем медіаосвіти (1945–1973 роки); III етап – формування міжнародної системи медіаосвіти (1973–2000 роки); IV етап – створення глобальної системи медіаосвіти

(2000 – до теперішнього часу). Визначено основні методологічні підходи (історико-хронологічний, антропоцентричний, системний, компетентнісний), на основі яких здійснюється формування медіаграмотності майбутніх учителів суспільствознавчих предметів у процесі професійної підготовки. Проведене дослідження засвідчило наявність певних розходжень у підходах науковців до визначення поняття “медіаосвіта” і “медіаграмотність”. На підставі здійсненого теоретичного аналізу уточнено поняття “медіаосвіта” як процес розвитку варіативних аналітичних інструментів, які з дозволяють ефективно використовувати мас-медіа з метою формування медіаграмотності, медіакомпетентності та критичної медіаграмотності протягом життя людини та сутність поняття “медіаграмотність майбутніх учителів суспільствознавчих предметів” як інтегративне утворення, результат освіти, що ґрунтується на гуманістичних цінностях, створює умови безпечної професійної діяльності з медіаконтентом, розвиває аналітичні здібності та критичне мислення у протидії агресивним і маніпулятивним медіа, сприяє професійному самовираженню та творчості; “формування медіаграмотності у майбутніх учителів суспільствознавчих предметів” є цілеспрямованим процесом освіти і виховання у закладі вищої освіти з метою набуття професійних компетентностей, здатних забезпечити ефективність вивчення суспільствознавчих предметів очно чи дистанційно. Розкрито структуру сформованості медіаграмотності майбутніх учителів суспільствознавчих предметів, яку представлено когнітивним, емоційно-ціннісним, поведінковим компонентами, які розкривають досліджуваний феномен у взаємозалежностях і зв'язках. Відповідно до визначених структурних компонентів обґрунтовано критерії і показники сформованості медіаграмотності майбутніх учителів суспільствознавчих предметів у процесі професійної підготовки. Показниками когнітивного критерію є уявлення, що забезпечують усвідомлення себе самодостатньою, відповідальною особистістю, активним суб'єктом медіаосвіти; знання можливостей, етики, етикету і принципів взаємодії у медіапросторі; медіакомпетентність. Показниками емоційно-ціннісного критерію є інтерес до медіаінформації; налаштованість на дотримання медіакультури стосовно інших членів суспільства знань, бажання здійснювати педагогічну діяльність з використанням медіазасобів. Показниками поведінкового критерію є уміння працювати з медіатекстами, навички аналізу та критичного мислення, здатність контролювати та блокувати негативні медіавпливи, досвід використання медіатехнологій, уміння спілкуватися та нести відповідальність за свої дії і вчинки у медіапросторі, здатність до 4 самовдосконалення. На основі визначених компонентів, критеріїв і показників схарактеризовано рівні сформованості медіаграмотності майбутніх учителів суспільствознавчих предметів у процесі професійної підготовки: високий, середній, низький. Відповідно до високого рівня медіаграмотності майбутніх учителів суспільствознавчих предметів, які усвідомлюють себе самодостатніми і відповідальними суб'єктами медіаосвітнього простору, що швидко орієнтуються та адаптуються в медіапросторі, виявляється високий ступінь критичної медіаграмотності стосовно сприйняття та оброблення інформації. Середній рівень медіаграмотності майбутніх учителів суспільствознавчих предметів виявляється в усвідомленому розвитку власної медіаграмотності як перспективи майбутньої професійної діяльності та використанні медіаосвітніх ресурсів в освітньому процесі, уміннях знаходити, аналізувати та критично ставитися до інформації, однак потребують чітких інструкцій. Майбутні вчителі суспільствознавчих предметів з низьким рівнем медіаграмотності не здатні самостійно розв'язувати педагогічні задачі та потребують допомоги у використанні медіаресурсів у професійній діяльності, що знижує їх професійну мобільність, невміння критично оцінювати медіаінформацію, призводить до помилок у викладанні суспільствознавчих предметів. Небажання працювати над собою обмежує професійний розвиток майбутніх учителів, для яких є характерним уникнення відповідальності та використання медіатехнологій лише з розважальною метою.

2. The dissertation for the first time presents a scientific understanding of the pedagogical conditions for the formation of media literacy of future teachers of social sciences in the process of professional training. Theoretical principles are substantiated and it is proved that the formation of media literacy of future teachers of social sciences in the process of professional training is an urgent and insufficiently developed problem. Based on the analysis of scientific sources, the genesis of media literacy development in different periods of human existence is traced and its main stages are revealed (stage I – emergence and formation of media education origins of media

education (1915-1945); stage II – the formation of national media education systems (1945-1973); stage III – the formation of the international media education system (1973-2000), stage IV – the creation of a global media education system (2000 – present)). The main methodological approaches (historical-chronological, anthropocentric, systemic, competence) are determined, on the basis of which the formation of media literacy of future teachers of social sciences in the process of professional training is carried out. The study showed some differences in the approaches of scholars to the definition of “media education” and “media literacy”. On the basis of the theoretical analysis the concept of “media education” as a process of development of various analytical tools that allow effective use of mass media in order to form media literacy, media competence and critical media literacy during human life and the essence of “media literacy of future teachers of social sciences”. the result of education based on humanistic values, creates conditions for safe professional activity with media content, develops analytical skills and critical thinking in counteracting aggressive and manipulative media, promotes professional self-expression and creativity; “formation of media literacy in future teachers of social sciences” is a purposeful process of education and upbringing in higher education in order to acquire professional competencies that can ensure the effectiveness of the study of social sciences in person or remotely. The structure of the formation of media literacy of future teachers of social sciences, which is represented by cognitive, emotional, value, behavioral components that reveal the studied phenomenon in the interdependencies and relationships. In accordance with the identified structural components, the criteria and indicators of media literacy of future teachers of social science subjects in the process of professional training are substantiated. Indicators of the cognitive criterion are the ideas that provide self-awareness of a self-sufficient, responsible person, an active subject of media education; knowledge of opportunities, ethics, etiquette and principles of interaction in the media space; media competence. Indicators of emotional and value criteria are interest in media information; attitude to the observance of media culture in relation to other members of the knowledge society, the desire to carry out pedagogical activities with the use of media. Indicators of behavioral criteria are the ability to work with media texts, skills of analysis and critical thinking, the ability to control and block negative media influences, experience in using media technologies, ability to communicate and take responsibility for their actions in the media space, ability to self-improvement. Based on the identified components, criteria and indicators, the levels of media literacy of future teachers of social sciences in the process of professional training are characterized: high, medium, low. Due to the high level of media literacy, future teachers of social sciences are aware of themselves as self-sufficient and responsible media subjects of the educational space, who quickly navigate and adapt to the media space, show a high degree of critical media literacy in perceiving and processing information. The average level of media literacy of future teachers of social sciences is manifested in the conscious development of their own media literacy as prospects for future professional activities and the use of media educational resources in professional activities, ability to find, analyze and criticize information, ability to apply different strategies and resources. Future teachers of social sciences with a low level of media aggression are not able to solve pedagogical problems on their own and need additional Ability to use media resources in professional activities, which reduces his professional mobility, inability to critically evaluate media information leads to errors in the teaching of social sciences. The reluctance to work on oneself limits the professional development of future teachers. For future teachers of this group, it is typical to avoid responsibility and use media technologies only for entertainment purposes.

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Не застосовується

Підсумки дослідження: Нове вирішення актуального наукового завдання

Публікації:

1. Богомаз О. Ю. Формування критичної медіаграмотності у майбутніх учителів через призму “Рамки компетентностей для культури демократії”. *Інноваційна педагогіка*, 2020. Випуск 28. С. 117-121.
2. Богомаз О. & Бакка Т. Формування громадянської компетентності у студентів педагогічних закладів вищої освіти у процесі професійної підготовки. *Проблеми дидактики історії*, 2020. Випуск 11. С. 156-164.
3. Кравченко О. Ю. (Богомаз О. Ю.) Педагогічні умови формування медіаграмотності майбутніх вчителів у сучасних закладах вищої освіти: обґрунтування проблеми. *Актуальні питання гуманітарних наук*, 2020. Випуск 31. Т. 3. С. 270-275.
4. Богомаз О. Ю. Чому вчитель має бути медіаграмотним? *Актуальні питання гуманітарних наук*, 2022. Випуск 47. Т. 1. С. 263-267.
5. Богомаз О. Ю. Особливості формування медіаграмотності майбутніх учителів суспільних предметів під час професійної підготовки на історичному факультеті Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. *KELM (Knowledge, Education, Law, Management)*. (7(35)), 2020. С. 3-7.
6. Bohomaz, O., Morska, N., Kasianenko, K., Romanova, I., & Bortnyk, N. Educational and scientific potential: humanitarian challenges of the XX. *Revista Tempos e Espaços em Educação*, 2022. 15 (34), e16950. <http://dx.doi.org/10.20952/revtee.v15i34.16950>. (Web of Science)
7. Кравченко О. Ю. (Богомаз О. Ю.) Медіакомпетентність як основна складова професійної кваліфікації сучасного вчителя громадянської освіти. Національна розмова: “Розвиток медіаграмотності в Україні” : збірник 9 шостої міжнародної науково-методичної конференції з медіаосвіти та медіаграмотності, 20-21 квітня 2018 р. Київ, 2018. С. 150-154.
8. Кравченко О. Ю. (Богомаз О. Ю.) Теоретичні та методичні засади формування медіакомпетентності майбутніх вчителів суспільних дисциплін. *Освітні інновації: філософія, психологія, педагогіка: у двох частинах*, 2018. Суми : ФОП Цьома С. П. Частина 2. С. 127-130.
9. Кравченко О. Ю. (Богомаз О. Ю.) Втілення медіаграмотності до професійної підготовки майбутніх вчителів суспільних предметів. *Освітні інновації: філософія, психологія, педагогіка : у 2-х томах*, 2019. Суми : ФОП Цьома С.П. Т. 1. С. 85-88.
10. Кравченко О. Ю. (Богомаз О. Ю.) Особливості впровадження медіаграмотності у процесі професійної підготовки майбутніх вчителів суспільних предметів. *Освіта для XXI століття: виклики, проблеми, перспективи : матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції (29-30 жовтня 2019 р.)*. Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2019. Т. 2. С. 67-69.
11. Кравченко О. Ю. (Богомаз О. Ю.) Особливості застосування елементів медіаграмотності у вищій школі. *Актуальні питання, проблеми та перспективи розвитку гуманітарного знання у сучасному інформаційному просторі: національний та інтернаціональний аспекти*. Монреаль : СРМ “AFS”, 2019. С. 51-53.
12. Кравченко О. Ю. (Богомаз О. Ю.) Медіаосвіта та медіаграмотність як чинник підвищення якості вищої педагогічної освіти в Україні. *Теорія та практика сучасної науки та освіти : матеріали Міжнародної наукової конференції (29-30 листопада 2019 р.)*. Дніпро : СПД “Охотнік”, 2019. Частина II. С. 126-127.
13. Богомаз О. Ю. Педагогічні умови формування медіаграмотності здобувачів освіти на уроках історії України (на прикладі теми “Кирило-Мефодіївське братство”, 9 клас). *Кирило-Мефодіївське братство : матеріали 10 круглого столу до 175 річчя заснування (17 грудня 2020 р.)*. Київ : Національна академія наук України, 2020. С. 141-145.
14. Кравченко О. Ю. (Богомаз О. Ю.) Особливості професійної підготовки майбутніх вчителів суспільних предметів до втілення медіаграмотності. “Критичне мислення в епоху токсичного контенту” : матеріали VIII міжнародної науково-методичної конференції. Київ : Центр вільної преси, Академія Української преси, 2020. С. 319-323.
15. Кравченко О. Ю. (Богомаз О. Ю.) & Бакка Т. В. Формування медіакомпетентнісного підходу в процесі підготовки майбутніх вчителів історії. *Драгоманівські історичні студії*. 2020. Випуск 5 (9). С. 384-387.

- 16. Богомаз О. Ю. Інформаційна грамотність майбутнього спеціаліста з міжнародних відносин. Сучасні тенденції міжнародних відносин : матеріали всеукраїнської конференції (17-18 грудня 2020 р.). Київ : Вид-во Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова, 2020. С. 91-93.
- 17. Богомаз О. Ю. Вивчення стану сформованості медіаграмотності майбутніх учителів суспільних предметів у процесі професійної підготовки. Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького, 2021. Серія: Педагогіка 2 (27). С. 149-155.
- 18. Богомаз О. Ю. & Бакка Т. В. Підготовка майбутніх вчителів суспільних предметів в умовах реалізації завдань Концепції нової української школи. Education and science of today: intersectoral issues and development of sciences: Collection of scientific papers "LOGOS" with Proceedings of the I International Scientific and Practical Conference. Cambridge, March 19, 2021. Cambridge-Vinnytsia : P. C. Publishing House & European Scientific Platform. P. 109-111.
- 19. Богомаз О. Ю. Формування медіакомпетентності та критичної медіаграмотності у майбутніх учителів суспільних предметів: психолого-педагогічний аспект. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. 2021. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. Випуск 79, Т. 1. С. 42-46.
- 20. Богомаз О. Ю. Робоча програма з навчальної дисципліни "Основи медіаграмотності" для здобувачів вищої освіти історико-філософського факультету за спеціалізацією 014 "Середня освіта (історія)". Київ : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2019. 8 с. 21. Бакка Т. В., Богомаз
- 21. Бакка Т. В., Богомаз О. Ю., Ладиченко Т. В., Мелещенко Т. В., Петриченко М. М., Татко Д. О. Медіагра "10 днів до виборів" для здобувачів освіти різних освітніх рівнів / Міні-проект "Медіаграмотність для майбутніх виборців". Київ, 2019.

Наукова (науково-технічна) продукція:

Соціально-економічна спрямованість:

Охоронні документи на ОПВ:

Впровадження результатів дисертації: Впроваджено

Зв'язок з науковими темами:

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Бакка Тамара Володимирівна

2. Tamara V. BAKKA

Кваліфікація: к. пед. н., доцент, 13.00.04

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-9953-0479

Додаткова інформація: <https://scholar.google.com.ua/citations?user=pONCJUAAAAJ&hl=uk>;
<https://www.webofscience.com/wos/author/record/38874073>

Повне найменування юридичної особи: Український державний університет імені Михайла Драгоманова

Код за ЄДРПОУ: 44807628

Місцезнаходження: вул. Пирогова, буд. 9, Київ, 01030, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Іванова Тетяна Вікторівна

2. Tatyana V. Ivanova

Кваліфікація: д.пед.н., професор, 13.00.04

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Маріупольський державний університет

Код за ЄДРПОУ: 26593428

Місцезнаходження: пр. Повітряних Сил, буд. 31, Київ, 03037, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Гевко Ігор Васильович

2. Ihor V. Hevko

Кваліфікація: д. пед. н., професор, 13.00.04

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-1108-2753

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка

Код за ЄДРПОУ: 02125544

Місцезнаходження: вул. М. Кривоноса, буд. 2, Тернопіль, Тернопільський р-н., 46027, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Рецензенти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Слабко Володимир Миколайович

2. Volodymyr M. Slabko

Кваліфікація: д. пед. н., професор, 13.00.02

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-5175-3104

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Український державний університет імені Михайла Драгоманова

Код за ЄДРПОУ: 44807628

Місцезнаходження: вул. Пирогова, буд. 9, Київ, 01030, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Макаренко Леся Леонідівна

2. Lesia L. Makarenko

Кваліфікація: д.пед.н., професор, 13.00.02

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0001-6062-8834

Додаткова інформація: <https://scholar.google.com.ua/citations?hl=uk&user=Ns-1RiAAAAAJ>;

<https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57220183447>;

<https://www.webofscience.com/wos/author/record/1894344>

Повне найменування юридичної особи: Український державний університет імені Михайла Драгоманова

Код за ЄДРПОУ: 44807628

Місцезнаходження: вул. Пирогова, буд. 9, Київ, 01030, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VIII. Заключні відомості

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
голови ради**

Яшанов Сергій Микитович

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
головуючого на засіданні**

Яшанов Сергій Микитович

**Відповідальний за підготовку
облікових документів**

Кліваденко Наталія Іванівна

Реєстратор

УкрІНТЕІ

**Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є
відповідальним за реєстрацію наукової
діяльності**

Юрченко Тетяна Анатоліївна